

ביצה כט

שמחת תורה תשפ"ב

משה שווערד

1. ספר שמחת יום טוב

במשנה לא יאמר אדם לטנח שקול לי כדינר בשר .
כתב החו"ט וחמכני דמשנס שאינס לריכס סיא
דכבר נשנה לעיל אין . ופירש סרע"ב אין פוסקין דמים ע"כ .
ו"ל דלא קשה מידי דסתס נקט אין פוסקין דמים , סיינו
פיוסוק דמים לפשוות עמו לנא עם סמוכר לעמק סשוס. וסכא
מייירי ססומך על סטנח לסקול לו כדינר בשר כפי סרגילות
ומכירו , ואפ"ס אסור :-

2. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת ביצה דף כח עמוד ב

שקול לי כדינר בשר. אין הכוונה שישקול לו ביום טוב, דהא מבואר בגמ' לעיל דאין משגיחין במאזניים כל עיקר, אלא מיירי שכבר יש לו חתיכות מוכנות מעיו"ט ורק אומר לו שיתן לו חתיכה שמחירה כדינר. ובדרכי משה (סי' ת"ק) מביא בשם הג' אשר"י דהא דאין פוסקין דמים היינו דוקא בדבר שאין מקחו ידוע, ולדבריו כוונת המשנה דאין פוסקין דמים בדבר שאין שומתו ידוע אבל שוחט ומחלק היינו דהיכא דשומתו ידועה מותר לחלק ביניהם. אמנם אף בדבר ששומתו ידועה אסור להזכיר דמים ופירושא דסיפא דמתני' דשוחט ומחלק ביניהם היינו בלא הזכרת שם מטבע כלל.

3. פני יהושע מסכת ביצה דף כט עמוד א

במשנה אומר אדם לחבירו מלא לי כלי זה וכו'. ולכאורה כולה מתני' דהכא ובסוף פירקין דהולך אדם אצל חנוני הרגיל אצלו שייך בשבת כמו ביום טוב כדמשמע מלשון הטור והש"ע [סימן שכ"ג ס"א] ועיין בספר יש"ש [סימן כ"ה] דשמעתין אלא הא דנקיט לה ביום טוב היינו משום גררא דמתניתין דלעיל דאין נימנין על הבהמה ופולגתא דר"י ורבנן בשוקל בשר דלא שייך כלל בשבת כי אם ביום טוב מש"ה נקיט להנך נמי ביום טוב וה"ה לשבת...

4. שערים מצויינים בהלכה

דף כט. לא בכלי המיוחד למדה, אבל העומד למדה ימלאנו. עי' ברש"י המיוחד למדה, שהוא מודד ומוכר בו, והעומד למדה שהיא מזומנת לזה, שאם ישבר הראשון ישתמש בזה. ומיירי שהוא שופך מזה לתוך כלי של הלוקח. [אבל הר"ן מפרש שאינו שופך לתוך כלי של הלוקח, אלא הכלי מדה בעצמה מוליכה לביתו ושם שופך לכליו, וכש"כ אם הלוקח מביא הכלי מדה מביתו ושופך בה דודאי מותר. ובשו"ע (או"ח סי' שכג) הובא הדין לפי פירושו של הר"ן עי"ש.

5. חתם סופר מסכת ביצה דף כט עמוד א

מעשה באבא שאול בן בטני' וכו' עיי' שלהי שבת דאבא שאול בן בטנית מקיל במדידה של מצוה וי"ל הכא לאו משום חומרת מדידה עביד הכי אלא משום שהי' מחמיר בספק גזל כמו שעשה בחול מפני מיצוי המדות. וה"נ עיי' בש"ע א"ח סי' שכ"ג ומג"א סק"ב שרגילי' להטיל טבעת בי"ט במדה והלוקח מוחל על זה ע"ש ואבא שאול בן בטני' שהחמיר בעניני גזל לא בעי למיעבד הכי על כן הי' ממלא מידותי' מעי"ט אפי' במשקי' דלא שייך בהו ברורי' ומיצוי דלאו יין ושמן ואמנם לאבא שאול דלא ס"ל דעביד בחול כן רק בחה"מ משום ביטול בהמ"ד ולא ס"ל דהוה חייש לגזל כיון שהלוקח' מוחלי' א"כ ע"כ משום חומרת מדידת י"ט עביד הכי בי"ט דוקא וצריך לומר הא דמקיל שלהי שבת במדידת מצוה היינו מצוה שאין בה הנאת הגוף. אבל הנאת שמחת י"ט שיש בה הנאת הגוף חיישי' שיכוון גם להנאת עצמו לא התיירו. והיינו סתם אבא שאול לשיטתו ביבמות ל"ט ע"ב ועיי' מתני' ספ"ק דבכורות י"ג ע"א ועיי' פסחי' ס"ח ע"ב ר' יהושע לטעמי' וכו' וע"ש פ"ד ע"א תוס' ד"ה ולא מילה וכו' ויש להשיב וכו' ע"ש ועיי' מס' מ"ק ט' ע"א התם צורך גבוה הכא צורך הדיוט ע"ש ובדרוש הארכתי בזה:

6. בן יהודע על ביצה דף כט/א

תנו רבנן הוא כנס שלש מאות גרבי יין. קשה איך אומר כנס דמשמע שכיון לכך לכנסו והוה ליה למימר נתכנס אצלו או נשאר בידו או עלה בידו. ונראה לי בס"ד דהוא היה לו כלים גדולים שהיה לו בהם יין מדוד שהוא יודע כמה לוגין יש בכלי זה וכמה בכלי זה ואחר שמכר מן הכלי שיש בו אלף לוגין ראה שמכר ממנו אלף לוגין ועדיין נשאר בו כמה לוגין ואז משך ידו ולא לקח ממנו כלום וכשמכר מכלי השני הגדול שיועד בו שיש בו אלף לוגין הנה אחר שמכר ממנו אלף לוגין ראה שנשאר בכלי עוד לוגין ואז משך ידו ממנו וכן על זה הדרך בשאר כלים ובסוף השנה אז כנס כל היין הנשאר בכל הכלים הגדולים שהוא ההרווחה שמצא בהם ועלו בידו שלש מאות גרבי יין והביאם לפני הנוכרים ולכן נקיט כנס שכנס בידו ההרווחות שנשארו בכלים כדי להביאם לפני הנוכרים וכל זה היה בראשונה אך אחר כך התחילו לנהוג גם בחול למלאות בלילות הכלים של הלוקחים ויטלום ביום כדי שלא ישאר בידם ההרווחה בין ברורי המידות ומן מיצוי המידות:

7. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת ביצה דף כט עמוד א

הוא כנס שלש מאות גרבי יין. [1] נראה דלמ"ד דאף בחול היה ממתין משום מצוי המדות מ"מ לא היה ממתין כ"כ מבערב, דלא מסתבר דאם היה ממתין כ"כ היה נשאר בידו ג' מאות גרבי יין. וכן חביריו דמבואר שנשאר להם ג' מאות גרבי שמן ממצוי המדות ע"כ דלא הפכו את המדות כל הלילה. [2] ועוד אפשר לומר דבאמת בתחילה לא הקפיד על כך ורק כשראה כמה נשארו בידיו מביורוי המדות למד לזוהר ולהמתין שלא להפסיד את הלוקחים.

8. מהרש"א חידושי אגדות מסכת ביצה דף כט עמוד א

והביאום לפני גזברים כו' פרש"י והם לא הקדישום כסבורים שלא יכולין להקדיש שאינו משלהם א"נ יכולים ה"ל גזל כו' עכ"ל וק"ק דא"כ למה הביאום לפני הגזברים שהרי הם נמי אינן יכולין להקדיש שאינו שלהם וא"נ יכולין ה"ל גזל בעולה ויש לומר דה"ל יאוש ושינוי רשות ביד הגזברים דלכולי עלמא קונה ולא מקרי גזל בידם ומיהו ק"ק לבסוף שהודיעו למביאים אי אתם זקוקים לכך לפי שהכל מחילה בידכם ואינו גזל וגם הם הודו לזה אלא שאין רצוננו בכך שלא ליהנות משל אחרים כדפרש"י למה לא קבלוה הגזברים להקדש וא"ל יעשו צרכי רבים כדין גזל של רבים ויש לומר דלחומרא בעלמא עשו כן דנראה כעין גזל כיון דלא שמעו המחילה בפירוש מהקוננים ודו"ק:

9. ספר שמחת יום טוב

בפירש"י נדי' לפני סגזברים של סקד' טו' וסס לא
סקדיטוס טו' דלילו סקדיטוס טרי קדשו
שנאמח חין זו כדנד גזל עכ"ל. ויש לדקדק כיון דנאמח חין
זו טוס כדנד גזל וסס טיו חפלים לסקדיטוס למס יעלוס
לספסיד סקד' . וואסער לומל דנרכי רביס מלוס טפי
מלסקדיט' וסיינו מדחיין בגזל ותיי נמי גזל שפוסק לרכי
רביס ולא יקדיט . חף דנלרכי סרביס נמי לאו ספוס
מטילח טול , מ"מ לרכי רביס מדיפח מסקד' וסיין
בסמוך צפירט"י :

10. הערות הגר"ש אלישיב מסכת ביצה דף כט עמוד א

עשו מהם צרכי רבים. הך תקנתא עדיפא מהקדש דכיון דאית ביה צרכי רבים שמא ייהנו מהם הבעלים ג"כ.

11. שערים מצויינים בהלכה

א"ל הואיל והחמרתם על עצמכם, עשו מהם צרכי רבים. [פרש"י אין לכם לעשות הקדש, אלא לעשות מהן צרכי רבים, שהרי משל רבים היו, ויהנו הבעלים מהן.] ונראה קצת ביאור בזה, שכבר כתב רש"י לעיל דאין כאן ענין גזל, דאתם לא נתכוונתם לגזול, וגם הלקוחות מוחלין ע"י טרדם ואין יכולין לשהות, וא"כ מצד הדין מותר להקדישן, אלא כיון דאתם מחמירין שלא ליהנות מחשש גזל, א"כ אין להקדיש כדאמרין בגמ' סוכה (ל.) עה"כ "והבאתם את הגזול... כי אני ה' שונא גזל בעולה", ויש לעשות מהן צרכי רבים, כדי שיהנו הרבים מזה, ומן הקדש אין נהנין רבים, ויש לעשות מהן בורות שיחין שמתכנסין בהם מים ויש הנאה לרבים, ובזמנינו לעשות מהן מקואות לצרכי רבים, וכיון דע"י צרכי רבים מקיימין "והשיב את הגזלה אשר גזל", לכן אין ליתנה בתורת צדקה ויחזיקו לו טובה בשבחים וכיבודים, דא"כ אין כאן "והשיב

את הגזלה", אלא יתן להם באופן שאינו רוצה בשבחים. ועי' מש"כ בשמ"ב ובקונ"א (ח"ד סי' קפב ס"ק יא).

12. ספר מי השילוח - פרשת נשא

דבר אל בני ישראל כו', כי יעשו מכל חטאות האדם כו', ענין גזל הגר מורה על חטא שנראה בעיני בני אדם שאין תשובה מועיל כמ"ש בזוה"ק, ומלמד הכתו' כאן שאין לך דבר שעומד בפני התשובה ויש להש"י עצות לבל ידח ממנו נדח וכמו שגזל הגר ג"כ נראה לעין שאין כאן שום תקנה. והנה כוונת רשב"י הי' בספר הזוהר במה שמחריד את האדם כ"כ בחטא הידוע כדי שהאדם יחרד ויבעת מהש"י וישפוך שיחו לפני הש"י, כי הוא חטא גדול עד מאוד וממילא נולד להאדם שמחה גדולה כשלא יארע לו זאת:

13. ספר פרי צדיק פרשת נשא - אות ג

... על זה נאמר אחר כך פרשת גזל הגר להורות שעל הכל יש תיקון אפילו מה שנדמה לתפיסת אדם שאין לו תיקון כענין גזל הגר שאין לו יורשים שלא יועיל לו תשובה מפני שאין יכול לקיים מצות השבה והוא מן העבירות שבין אדם לחבירו שאינו מכופר בתשובה עד שירצה את חבירו. ועם כל זה נתנה לו התורה עצה שגם על זה יש תיקון שיתן השבה על ידי הכהן. ולכן בא בזה דייקא הרמז על שורש מצות התשובה בתורה הקדושה שעל ידי התשובה יש ביכולת להיות נתקן כל מיני פגמים:

14. ספר אמרי אמת - פרשת נשא

איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם וגו' והתוודו וגו', ענין תשובה כתובה בפרשת גזל הגר, כשאדם עובר עבירה מתרחק הוא מן הקב"ה, וזה כענין גזל דכתיב גזל אביו ואמו ואומר אין פשע חבר הוא לאיש משחית, ובזוה"ק גזל אביו ואמו גזל אביו דא קוב"ה וכן איתא בגמרא לה' הארץ ומלוואה וכו' קודם ברכה, איתא ברש"י בפסוק כי יחטא ואשם כשיכיר בעצמו לשוב בתשובה ולדעת ולהתוודות וכו' אבל כשאומר אין פשע הרי זה גרוע ביותר וחבר הוא לאיש משחית, שהחטא מטמטם הלב ומרחקו מן הקב"ה, אולם התורה נתנה עצה לזה, דגזל זה הוא כענין גזל הגר, כי כשאדם חוטא נדמה לו שאין לו תקנה כגזל הגר ומת ואין לו יורשין למי להחזיר, והתורה נותנת תקון לזה על ידי הכהן כדכתיב לה' לכהן, ובגמרא קנאו השם ונתנו לכהן ובתוספות מקשי לה' בגזל הגר למה לי דלגבי מאי נפקא מינה דקנאו השם למימר דמשלחן גבוה קא זכו, אלא דכאן קנאו השם ונתנו לכהן כענין שעבודא דר' נתן שמוציאין מזה ונותנין לזה, היינו שעל ידי תשובה חוזר הכל למקומו ושרשו [כענין השבת הגזילה] וז"ש לה' לכהן, איתא בזוה"ק לה' הארץ ומלוואה, ומלוואה אלין נשמתא דצדיקיא:

15. שו"ת אגרות משה חושן משפט חלק א סימן פח

ומה ששאלת באות י"ד אם תצא ידי השבת גזלה כשתשלם באופן שנראה כצדקה. הנה על הגנבות מבע"ב הא צריך להחזיר ולשלם להבעלים דוקא. ומה שא"ר יוסף בב"ק דף ק"ט אפי' לארנקי של צדקה הוא בגזל את אביו ומת אביו והוא יורשו שמדיני ממון הרי הוא שלן ורק שמ"מ בנשבע מחוייב להוציא הגזלה מתח"י יוצא גם במה שנותן אותם לארנקי של צדקה אבל בגזל מאחרים ואף מאביו כשעדין חי מחוייב להחזיר דוקא לבעלים הנגזלים שלהם הוא חייב. וכן מה שלא ידוע למי גזל הרי צריך לעשות בהן צרכי רבים ולא נפטר בנתינתם לצדקה כדכתבתי לעיל. ורק על הגנבות שמקופות של צדקות ליתן אותם לצדקה היא שגנב ממנה או לאחזרת באופן שרשאיין לשנות ורוצה ליתנם בלשון נדבה שייך ספקתך. אבל פשוט שליתן בחשאי שלא ידעו להחזיק לך טובה ולכבדך בזה שיחשבו שנדבת עתה תצא ידי חובתך אבל אם תתן באופן שיחשבו שנדבת עתה ויחזיקו לך טובה ויכבדוך בשכיל זה לא תצא ידי חובת השבת הגולה. וע"י נדר בשעה שאתה עולה לתורה כ"ש שלא תצא ידי חובת השבת גזלה, שבזה אף ליפטר מחיוב נדר אחר אינו יכול כגון שהיה כבר מחוייב לצדקה מנדר אחר ונדר עתה כשעלה לתורה סך אותו הנדר וחשב בלבו שהוא רק לשלם נדר הראשון הוא דברים שבלב וחייב לשלם סך ב' הנדרים.

16. שו"ע אורח חיים - סימן שן

(ח) מותר למדוד בשבת מדידה של מצוה, כגון: למדוד אם יש במקוה מ' סאה, ולמדוד אזור מי שהוא חולה וללחוש עליו כמו שנוהגים הנשים, מותר דהוי מדידה של מצוה:

17. שו"ת רדב"ז חלק א סימן ריג

...ולענין מי ששבת ואינו יודע שיעור אלפים אמה יכול למדוד אותם דרך הלוכו והם אלפים פסיעות בינוניות וכל מדידה של מצוה מותרת כדתנן מודדין את המקוה.

18. תוספות מסכת ביצה דף כט עמוד ב

שמואל הלכה למעשה אתא לאשמועינן - פי' דאם יבא שום אדם לשאול לנו כיצד יעשה אומרי' לו הוראה לאסור אבל אם אנו רואין שום אדם שנוהג היתר בדבר אין אנו צריכין למחות בו ולפי זה לא פליג שמואל ארב דתרוייהו מודו לאסור למעשה מיהו בה"ג פירש ושמואל הלכה למעשה אתא לאשמועינן ופליג אברייתא ארב ויש שפוסקין כשמואל ואע"ג דהלכה כרב באסורי מ"מ מדאמר סתמא דהש"ס שמואל הלכה למעשה אתא לאשמועינן משמע דהלכה כותיה ויש פוסקין כרב משום דהלכה כרב באסורי וכ"ש הכא דהא תנא [דבי] שמואל כותיה דרב ואומר הר"ר שמואל מאיבר"א דאפי' למ"ד דהלכה כרב מ"מ אסור לנו בזמן הזה למדוד משום ליטול חלה בעין יפה דדוקא בימיהן שהיו מפרישין חלה אחת מכ"ד ונותנין לכהן שייך לומר דמותר משום עין יפה אבל אנו שאין מפרישין כי אם מעט אפילו מעיסה מרובה ואותו מעט נמי אינו נאכל אלא נשרף אין למדוד דלא שייכא סברא דקאמר הכא כדי שתטול חלה בעין יפה אלא יש לנו לשער מאומד שתהיה בריוח כשיעור משום הברכה וכן בפסח נמי יש ליהרר מלמדוד ביום טוב למצות וצריך לעשות פחות מכשיעור ולא ימדוד במדה שעשה למדוד בחול בצמצום אלא יפחות או יוסיף אם המדה קטנה.

מ"מ יש לחמוס על סחוס' דפקטא דמילתא משמע דקאמר
הלכה למעשה אחי לאשמועינן משמע דלרצ אחיט
בח"ל שרי. ואפשר לפרש כן באמח הלכה למעשה אחי
לאשמועינן היינו בחו"ל בבבל קשם מקום קמואל ולא שיך
למדוד בעין יפה לק אסור למדוד. ודברי סמור נכונים.
מ"מ פקטא דמילתא לא משמע כ"י. גם קשם רב שטיה
בבבל איד אמר סחוס- מותר למדוד לפמ"ש סחוס' ר"פ כל
כבשר וברא"ש דחלת חו"ל אין לה שיטור. נכן נפוס פקטא
דגמרה יש לפרש דכיון שכבר סתירו מדידה כשיתיה הלכה
טוסגס ליתן לכסן אחד מכ"ד בארץ ישראל גם בח"ל מותר
למדוד כיון דמותר בא"י מותר נמי בחו"ל. וא"כ בזמן סוס
נמי מותר חי לא פסקין כשמואל. וזוה נוח לפרש הלכה
למעשה אחי לאשמועינן שאין לו טעם כיון שמותר למס יחמיד
וכפרט שיש בו דררא דמלוס ליטול חלס בעין יפה. ולפ"ז י"ל
באמח דודאי בח"ל לא שיך כטעם כיון דאין לה שיטור.
אלא מיכו רב ס"ל כיון שסותר סוקר בבל מקום ולא נחלק
בין ארץ ישראל לחו"ל. וסבתא שמואל למעשה מסמיר מסוס
דלא שיך כטעם בחו"ל. וד"ז שמואל דחמרי מותר לפשר
סיכא דשיך שסמול חלס בעין יפה וסיינו בארץ ישראל. כן כ"ל.
ודברי סחוס' ל"ט ותלמוד

נשרף. וכתב בס' שמחת יו"ט דצ"ע דהא רב
היה בחו"ל בבבל, ואפ"ה אמר בסתם דמותר
למדוד, ותירץ דהוא סבר דכיון שהתירו
כשהיתה נוהגת ליתנה לכהן לכן גם בחו"ל
מותר. וע"י מה שכתבנו בשמ"ב (ח"א סי'
לה סק"א) בשם התוס' רי"ד, וכ"כ המשנה
למלך (מתנ"ע פ"ו) והגודע ביהודה (יו"ד סי'
רא) דבהפרשת חלה איכא ב' מצות,
א) להפקיע האיסור טבל ממנה, ב) מצוה
נתינה לכהן, וע"י הפרשה לבד הותרה
העיסה, וכ"כ בברכי יוסף (או"ח סי' שכב)
שהיה מעשה שבא עוף או חתול וחטפה
החלה שהופרשה, דהותרה העיסה ואין צריך
להפריש עוד הפעם.

דף כט: שמואל הלכה למעשה אתא
לאשמועינן. פירשו התוס' דאם
יבא אדם לשאול לנו, אומרים לו הוראה
לאסור המדידה, ואם רואין דאדם נוהג היתר
אין צריכין למחות בו, ועוד כתבו התוס'
דאפילו למ"ד הלכה כרב, מ"מ אסור בזמנינו
למדוד הקמח, דהא טעמא דרב כדי שתטול
חלה בעין יפה, וזה היה שיך בזמניהם שהיו
נותנין החלה לכהן, משא"כ בזמנינו שהוא

21. תוספות מסכת ביצה דף כט עמוד ב

אגבא דפתורא - פ"ה אחורי השלחן כמו אגבא דמהולתא ואפשר לפרש ע"ג השלחן ממש וחשיב שנוי לפי שדרך לרקד בעריבה ומ"מ אין להתיר תחלת הרקדה על ידי שנוי דהא אשונין דברייתא קאי ורשב"ם פירש דע"י שנוי אין לחלק ויש לסמוך עליו לענין להתיר לשפחה נכרית תחלת הרקדה ע"י שנוי אבל אנו לעצמנו אין לסמוך.

22. הרא"ש על ביצה פרק שלישי - סימן טז

טז [דף כט ע"ב] ת"ר אין שונית קמח ו' ביום טוב ר' פפיס ורבי יהודה בן בתירא אמרו שונית ושיון שאם נפל לתוכו צרור או קיסם ששונית. דביתהו דרב יוסף הוה נהלא קימחא אגבא דמהולתא אמר לה חזי דאנא ריפתא מעליא בעינא. דביתהו דרב אשי הוה נהלא קימחא אפתורא. אמר רב אשי הא דידן בריתיה דרמי בר חמא היא ורמי בר חמא הוה שכיח קמיה דרב פפא מרי דעובדא

23. קרבן נתנאל מסכת ביצה פרק ג סימן טז

[ל] ורמי בר חמא הוה שכיח קמיה דרב פפי. דבר תמוה רמי בר חמא חתנותא דרב חסדא הוי ובתר דשכיב רמי בר חמא נסיבא איתתיה לרבא כדאיתא בב"ב דף י"ב. ובתר דמית רבא נולד רב אשי כדאיתא בקידושין. דף ע"ב. ורב פפי היה תלמיד דרבא כדאיתא במגילה דף כ"ו. ומצאתי נוסחא אמיתית בהלכות גדולות רמי בר אבא דהוי שכיח קמיה דרב פפי:

24. הר"ן על הרי"ף מסכת ביצה דף טז עמוד א

ת"ר הולך אדם אצל רועה הרגיל אצלו וכו'. פירש הרב בעל הלכות ז"ל כולם בישראל אבל בנכרי לא משום דתור אחד או גוזל אחד לא דחיישינן שמא יצוד וכן ככר או גלוסקא לא דחיישינן שמא היום נטחנו החטים וכן בצים שמא נולדו היום ואפשר דאפילו בנכרי נמי שרי בר מפירות שיש במינו במחובר אבל בתור או בגוזל ליכא למיחש שמא מהיום ניצודו שרובם ניצודים מאתמול וביצים נמי רובן מאמש הן לפיכך מותרין דאזלי בתר רובא וכדכתבין בפ"ק דמכילתין [סי' תתנ"ד סוף ד"ה ודוקא. ע"ש] וכן כתבו בתוס' אלא שאני [חוכך] הכא אי אזלי בתר רובא בדבר שיש לו מתירין כיון דקי"ל דאפי' באלף לא בטיל ואפשר דהתם שאני דאיתחזק איסורא ומיהו בפת ליכא למיחש למידי שאפי' נטחן היום משום מוקצה ליתא שכבר היו החיטין ראויין לכוס ומשום מלאכה ליכא דלצורך נכרי נעשית:

25. תוספות מסכת ביצה דף כט עמוד ב

שלא יזכיר לו סכום מדה - פי' רש"י קב או קבים מקח שלא יאמר לו תן לי אגוזים בדינר אחד או בשנים וקשה דפשיטא דאסור ועוד אמאי קאמר סכום מדה ה"ל למימר ובלבד שלא יזכיר מדה ותו לא לכן נ"ל כר"ח דגריס סכום מניין וקאי אלעיל וה"פ אמרת דילך אדם אצל חנוני הרגיל אצלו ויאמר לו תן לי ה' אגוזים או י' אפרסקין ובלבד שלא יזכיר סכום מנין שלא יאמר לו תן לי י' אגוזים וכבר נתת לי ל' ואם כן אני חייב לך מ' בין הכל אבל רבי שמעון אומר ובלבד שלא יזכיר סכום מקח שלא יאמר לו תן לי אגוזים בששה פשיטין וכבר נתת לי כך ואם כן אני חייב לך מכל י"ב פשיטין אבל סכום מנין שרי וכן איתא בתוספתא ובה"ג מכאן יש לזהר שלא להזכיר אפילו סכום מנין לפי שדומה למקח וממכר.

26. דף על הדף ביצה דף כט עמוד ב

בגמ': ת"ר הולך אדם אצל רועה הרגיל אצלו וכו' אצל פטם הרגיל אצלו ואומר לו תן לי תור אחד או גוזל אחד וכו'. בר"ן [דף טז ע"א מדפי הרי"ף] הביא מבעל הלכות גדולות ז"ל דבכל הברייתא כאן מיירי בישראל, אבל בנכרי לא, משום דחיישינן שמא התור או הגוזל נצוד היום, וכן בביצים שמא נולדו היום. וכתב ע"ז דאפשר דאפילו בנכרי שרי וליכא למיחש שמא ניצודו היום או נולדו היום משום דרובן ניצודין מאתמול וגם ביצים רובן נולדו מאמש עיין שם.

ובשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ד סי' מג אות א) הקשה על הר"ן מה שייך לומר דמותר משום דאזלינן בתר רובא, והלא בגמרא מיירי שהוא הולך אצל הנכרי כדאי' הולך אדם וכו', וא"כ הו"ל קבוע ודינו כמחצה על מחצה, וכמו שכתב הר"ן עצמו בפרק קמא (דף ג ע"ב מדפי הרי"ף ד"ה ודוקא) לגבי ביצים דהא

דאזלינג בתר רובא ואמרינגן דלאו בני יומא נינהו זה רק כל היכא דאתי מאן דמזבן לגביה, אבל למיזל לבתי דידהו דהו"ל מקום קביעותן אסור, דילמא איכא חד דמזבן ביצים מני יומן וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי עיין שם.

27. אי אזלינג בתר רוב בדבר שיש לו מתירין

הולך אדם אצל רועה הרגיל אצלו. צל"ב אמאי נקיט הנך דוגמאות דלכאורה הוא דין כללי דמותר ליקח בלא למדוד ולפסוק דמים.

והר"ן בסוגיין מביא מש"כ בה"ג דבנכרי אסור משום דחיישינגן ביה שמא יצוד ביום טוב וכן ככר או גלוסקא לא דחיישינגן שמא היום נטחנו החטים וכן ביצים שמא נולדו היום, ומייתי דהתוס' (ד"ה אצל) פליגי ומתיר גם בנכרי דאזלינג בתר רובא. אלא שהוא חוכך בזה דשמא לא אזלינג בתר רוב בדבר שיש לו מתירין, או דשמא דוקא בביטול ברוב כיון דאיתחזק איסורא אסור אי יש לו מתירין אבל הלך אחר הרוב מועיל גם בדבר שיש לו מתירין. ומסיק הר"ן דגבי פת ליכא למיחש למידי שאפילו נטחן היום משום מוקצה ליתא שכבר היו החיטין ראויין לכוס ומשום מלאכה ליכא דלצורך נכרי נעשית, ואף על גב דעדיין איכא למיחש שמא קצרן הגוי בשבת צ"ל דס"ל להר"ן דלא שייך מוקצה אצל גוי משום דשרי ליה לקצור ביום טוב, ודוקא בביצה אסור משום דנולד אסור גם בשל גוי. אמנם רש"י לעיל (כ"ד ע"ב) כתב דמחובר אפילו אצל גוי חשיב מוקצה, דהוה כגרוגרות וצימוקין דמדלא לקטן מאתמול אקצינהו מדעתיה ולא תחלוק במחובר בין שלו בין של נכרי. ובעצם ספק הר"ן אי אזלינג בתר רוב בדבר שיש לו מתירין הקשו האחרונים דסותר דברי עצמן, דבריש מסכתין (ז' ע"א) איתא בדק בקינה של תרנגולין בעיו"ט ולא מצא בה ביצים ולמחר השכים ומצא בה ביצה מותרת בידוע דמאתמול אתילידה, ודוקא היכא דאיכא זכר בהדה דאז אינה מטילה ביצים בלילה. וכתב הר"ן (ג' ע"ב מדה"ר) דהיכא דלא בדק כלל אף אם ליכא זכר בהדה לא תלינג שנוולדה הביצה ביום טוב דעל הרוב גם בספנא מארעא אינה מטילה בלילה, ואף על גב דלא אזלינג בתר רוב בדבר שיש לו מתירין מ"מ היכא דלא איתחזק איסורא אזלינג בתר רוב, וחזינג דפשיטא ליה הך סברא דכל דינא דדשלי"מ הוה דוקא בביטול ברוב. וכתבו החת"ס ושאר אחרונים דאיכא ג' מדרגות בזה, דלענין ביטול ברוב פשיטא דלא מהני היכא דהוה דשיל"מ, והיכא דלא איתחזק כלל איסורא ודאי אזלינג בתר רוב, וכל ספק הר"ן הוא דוקא בלקח מגוי ואית ליה ספק אם נולד אצל הגוי. (וע"ע לעיל שם מש"כ בזה).

28. המאירי על מסכת ביצה דף כט/ב

המביא כדי יין וכו' כונת הפרק לבאר קצת החלקים הנזכרים בראש הספר ורובו יסוב על שלשה ענינים הראשון לבאר בקצת מלאכות שהוא מותר לעשותם שהוא צריך לשנות בהם ושלא לעשותם דרך חול השני לבאר שיש מלאכות שאסור לעשותן ביום טוב אף על פי שיש בהם צורך אוכל נפש ושיש דברים דומים למוקצה ולא נאסרו והשלישי לבאר שיש דברים שאסור להשתמש בהם הן באוכלין עצמן הן במכשיריהן הן משום מוקצה הן מחמת איסור אחר:

והמשנה הראשונה ממנו התחיל לבאר החלק הראשון ר"ל באי זו מלאכה צריך שנוי ואמר על זה המביא כדי יין ממקום למקום לא יביאם בסל ובקופה אבל מביא הוא על כתפו לפניו המוליך את התבן לא יפשיל את הקופה לאחריו אבל נוטלה בידו מתחילין בערמת התבן אבל לא בעצים שבמוקצה אמר הר"ם העקר בכל זה שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול אלא בשנוי ואם אי אפשר לו לשנות מותר ומתחילין בערמת התבן בתנאי שיהיה התבן מלא קוצים שאינו ראוי אלא לשריפה והוא כמו מוכן לאש ואינו צריך הכנה אבל אם אינו כן כמו שזכרנו הרי הוא כמו עצים שבמוקצה בשוה ורוצה בכלן במוקצה מקום מיוחד להצניע שם עצים:

29. בית יוסף אורח חיים סימן תקי

ח - ט אף על פי שמותר לטרוח לתקן צרכי סעודה ביום טוב וכו' הילכך המביא כדי יין ממקום למקום לא יביאם בסל וקופה. אבל מביא הוא על כתיפו או לפניו. שם (כט:). ופירש רש"י ממקום למקום. בתוך התחום או על ידי עירוב: לא יביא בסל ובקופה. לתת שלש וארבע בתוך קופה וישאם משום דנראה כמעשה דחול לשאת משאות: אבל מביא על כתיפו. אחת או שתיים דמוכה דלצורך יום טוב: או לפניו. בידו. ומשמע מדבריו דממוליך

הכדים בחוץ במקום רואים דוקא הוא דאמרינן דלא יביאם בסל ובקופה אבל מטלטל במקום שאין רואים כגון מזוית לזוית באותו בית מביא כי היכי דבעי:

30. שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקי סעיף ה

אע"פ שהותרה הוצאה ב"ט * אפילו שלא לצורך, לא ישא משאות גדולות כדרך שהוא עושה בחול, אלא צריך לשנות. כיצד, המביא כדי יין ממקום למקום (כח) לא יביאם בסל ובקופה לתת לתוכו ארבעה או חמשה כדים, אלא יביאם על כתפו או לפניו אחד או שנים, דמוכח שלצורך יו"ט הביאם. הגה: ודוקא כשמוליכין (כט) ממקום למקום, אבל מזוית לזוית (ב"י בשם רש"י) או מבית לבית באותו חצר, (א"ז), (ל) טו שרי בכל ענין.

31. משנה ברורה סימן תקי

(ל) שרי בכל ענין - אפילו יותר מארבעה וחמשה כדים. ואדרבה יותר טוב הוא להוליך הרבה ביחד משיוליך מעט מעט ויצטרך להרבות בהילוך:

32. תוספות מסכת ביצה דף כט עמוד ב

המביא כדי יין וכו' לא יביאם בסל - ותימה דאמרינן בשבת פ' מפנין (דף קכו: ושם) מפנין ד' קופות או ה' וכו"ש שיהא מותר ב"ט וי"ל דהתם מיירי שאינו יכול להוציא לחוץ ואין רואין אותו וע"כ מותר והכא מיירי ביו"ט שיכול להוציא לחוץ ורואין אותו וע"כ יהא אסור שהרואה אותו אומר לצורך חול מביא אותם ולהכי אסור ומ"מ קשה דאמר אבל הוא מביא על כתפו אלמא משמע דמרבא בהלואה עדיף וקאמר התם במסכת שבת למעוטי בהלואה עדיף ויותר טוב להביאן בסל או בקופה בפעם אחת מלהביאן כל אחת בפני עצמה וי"ל דלמה דפי' ניהא דהתם מיירי בשבת דלא הוי כעובדי דחול שאין מטלטל כי אם מזוית לזוית באותו בית ולכך קאמר למעוטי בהלואה עדיף טפי משום טרחא יתירא אבל הכא מיירי ביו"ט משום טרחא יתירא לא קפדינא אלא משום דמחזי דעביד כעובדי דחול וא"כ עדיף טפי לאפושי בהלואה ויעשה דרך שנוי כי היכי דלא לתחזי דעביד כעובדי דחול ופעמים נמי דאסור לאפושי בהלואה אע"ג דמעט במשאוי כיון שאין משנה מדרך חול.

1. משך חכמה על ויקרא פרק כג פסוק כא

דע, דבדת האלקי יש מצות המקשרין ישראל לאביהו שבשמים, ויש מצות המקשרים ישראל זה לזה, כמו ציצית ותפילין ומזוזה הם מצות המקשרים ישראל להשם יתברך, וגמילות חסדים ותרומות ומעשרות המה מקשרים זה לזה. וכמשל זה יש בין שבת ליו"ט, שבשבת הלא לא יצא איש ממקומו, והוצאה אסורה, ומלאכת אוכל נפש אסורה, וא"כ כל איש ואיש בפני עצמו הוא, לבדו הוא יושב ועוסק בתורה, שהמה מקושרים אל השי"ת המרכז האמיתי, אשר כל ישראל המה קוים נפרדים המגיעים למרכז אחד, הוא השי"ת, ולסבת זה המה קשורים יחדיו, כמו שאמרו במד"ר (ד-ו) בני יעקב שעובדים לא-ל אחד נקראין נפש, אבל יום טוב הוא מהמצות המקשרים האומה זה לזה, לכן מלאכת אוכל נפש מותר, ואם יבואו אלף אורחים יאפה להם, עד כי אמרו (פסחים מו:): האופה מיו"ט לחול אינו לוקה כו' הואיל וחזי לאורחים, וכולן חייבין לעלות לרגל ולשמות ולשמת, לכן הותרה הוצאה והבערה, (ביצה יב) שאל"כ לא יהיו מקושרים ומאוגדים זה לזה כאחד.

2. משך חכמה על שמות פרק כב פסוק יט

(יט) זובח לאלקים יחרם בלתי לה' לבדו - הענין כי בשבת כתיב (ויקרא כג) שבת היא לה', משא"כ בכל מועדים קודש יהיה לכם (ויקרא כג), שאוכל נפש מותר בו, מפני שישראל מקדשין אותה (ביצה יז) משא"כ שבת הוא לה' דמקדשא וקיימא לכן אוכל נפש אסור בו...

3. ספר קדושת לוי - דרוש לפסח

והנה נבוא לבאר קודם על מה שבשבת אין מביאין חטאת ובראש חודש וביום טוב מביאין חטאת כמאמר שעירי חטאת לכפר בעדם. כי הנה אמרו חכמינו ז"ל (פסחים קיז ע"ב) שבת קביעא וקיימא ראש חודש ויום טוב ישראל

מקדשי להו, כי בשבת הוא התעוררות העליון. אבל יום טוב וראש חודש, הוא התעוררות התחתון בעת שישראל יש להם התעוררות התחתון לקדש החודש הן ביום הכ"ט הן ביום הלמ"ד בו ביום מקדשין החודש והיום טוב, וכפי מה שיראו לחכמי הדור לפי הבחינה לקדש היום באותו בחינה כדי לקדש יום טוב באותו יום הראוי לאותו בחינה המכוונת עליו. **ובאמת התעוררות התחתון יכול האדם לקשר עצמו בזה הבחינה לעולם, דהיינו או בחינת אהבה או בחינת היראה או בחינת התענוג אבל שבת הוא התעוררות העליון ואינו יכול לקשר עצמו בו. אבל יום טוב וראש חודש הוא התעוררות התחתון יכול אדם לקשר עצמו בו לעולם אפילו לאחר יום טוב. וזהו הרמז שלאחר יום טוב הוא אסרו חג ואחר שבת אין עושין שום אסרו שבת כי ביום טוב יכול האדם להתקשר עצמו בזה הבחינה מחמת שיום טוב הוא התעוררות התחתון וזה שאחר יום טוב הוא אסרו חג להתקשר עצמו בזה הבחינה. ובה מתורץ קושית תוס' שאין מברכין אחר יום טוב ואין מברכין במוצאי שבת החל ביום טוב על הבשמים כי ביום טוב יש נשמה יתירה ולכך אין מברכין במוצאי שבת החל להיות ביום טוב ומה שאין מברכין במוצאי יום טוב עצמו על הבשמים משום שהבחינה שיש לאדם ביום טוב שהוא על ידי התעוררות התחתון יכול אדם לקשר עצמו בו ולכך אין צריך לברך על הבשמים במוצאי יום טוב. אבל שבת הוא התעוררות העליון וכיון שיצא שבת מסתלק התעוררות העליון ואי אפשר לאדם לקשר עצמו בו אם לא בשבת הבא שמגיע התעוררת עליון מחדש ולכך במוצאי שבת מברכין על הבשמים, כי באמת בשבת בא הנשמה יתירה לאדם מחמת התעוררת העליון וביום טוב בא הנשמה יתירה לאדם מחמת התעוררות התחתון ונמצא בין כך ובין כך יש לאדם נשמה יתירה ביום טוב לכך אין מברכין במוצאי שבת שחל ביום טוב על הבשמים, ואין מברכין במוצאי יום טוב:**

4. תנא דבי אליהו זוטא פרק יד

אין ישראל נגאלין
לא מתוך הצער
ולא מתוך השעבוד
ולא מתוך הטלטול
ולא מתוך הטירוף
ולא מתוך הדחק
ולא מתוך שאין להם מזונות

אלא מתוך עשרה בני אדם
שהם יושבים זה עם זה
וכל אחד מהם קורא ושונה
עם חברו וקולם נשמע

Rabbeinu Dovid Abudraham: What's In A Name?

The pasuk in the parsha says, "You shall not steal, and you shall not deny falsely, and you shall not lie to one another." [Vayikra 19:11] Rashi points out that the theft mentioned in this pasuk refers to monetary theft, while the prohibition "Thou shall not steal" in the Ten Commandments refers to the capital offense of kidnapping. This fact is not widely known in the world at large. The average person who is not versed in the traditions of the Oral Law, believes that "Thou shall not steal" in the Ten Commandments refers to monetary theft.

I would like to relate an incident which teaches how careful a person must be to avoid stealing money (or property). There is a famous Sephardic commentator known as Rabbeinu Dovid Abudraham. Rabbeinu Dovid wrote a commentary on the Siddur, which is one of the classic commentaries on Jewish liturgy.

How did he get the name Abudraham? This is not a common name, even among Sephardic Jews. There is a story that goes with the name.

Rabbeinu Dovid was a merchant. I do not know exactly what he sold, but whatever it was, people would give him their money and he would measure out the commodity he was selling and give them what they purchased, based on weight. In those days, the scales were far more primitive than today. Also, they did not weigh in pounds or ounces, kilos or grams. The unit of weight in those days in his country was something called the dram. However, when someone ordered 10 drams of merchandise, Rabbeinu Dovid would not put 10 drams on the scale and measure it all at once; he would put one dram at a time on the scale. With each dram that he would sell, he would give a little more than the exact measure, to be sure that he was not near the borderline of possible theft. He would repeat this slight perk for the customer with each dram he weighed out.

One day a Gentile entered the store and told Rabbeinu Dovid that he wanted 9 drams of merchandise. So Rabbeinu Dovid went through his ritual and weighed out a dram nine times, wrapped up each dram, and gave the package to the customer. However, when the customer left the store, Rabbeinu Dovid began to think, "Maybe I only wrapped up 8 packages; not 9. Maybe I short-changed the customer on this order!" He ran out of the store to catch the customer before he got too far down the block, to tell him he might have only received part of his order." The truth is he probably gave him 9 drams worth of merchandise even if it was only in 8 packages because of his practice of giving extra; and most likely, he had given him the

full number of packages anyhow.

At any rate, the Gentile was so impressed with the honesty of Rabbeinu Dovid that he converted to Judaism.

In Arabic the name preface "Abu" means "father of" (similar to the Hebrew word Aba). That is why he had the name "Abudraham" – it meant in Arabic "Father of the Dram," because he was so meticulous in his business dealings that he measured out each order dram by dram.

RavFrاند, Copyright © 2007 by Rabbi Yissocher Frand and Torah.org.
